

Betänkande - En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker (SOU 2021:95), BOM 2022-86

Remissyttrande

1. Utredningen visar på att både tillgängligheten av alkohol och alkoholkonsumtionen skulle öka om förslaget infördes. Nämnden anser därför i första hand att förslaget på gårdsförsäljning inte ska gå igenom då det påverkar folkhälsan negativt och, enligt utredning, *"medför negativa effekter på barn och unga som man, enligt utredningen, inte kan bortse från"*. Den svenska alkoholpolitikens övergripande mål är att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Nämnden anser att förslaget till regeländring inte står i samklang med det målet. Vill man införa dessa regler bör man först se över de övergripande målen för alkoholpolitiken. Vi ser förslaget som ett litet steg i början att luckra upp nuvarande alkohollag. Det vore bättre att i så fall ta ett helhetsgrepp över alkoholpolitiken.

I utredningen står *"Sammantaget uppskattas att anskaffningen av alkohol via gårdsförsäljning kommer att uppgå till ca 0,029 liter ren alkohol per invånare (15 år eller äldre) år 2025. Det utgör 0,34 procent av den totala alkoholanskaffningen per invånare (15 år och äldre) år 2019."*

Nämnden anser att det är statistiskt fel att göra uträkningen på alla invånare från 15 år och uppåt eftersom minderåriga varken får köpa eller dricka alkohol. De flesta under 18 år dricker inte alkohol idag. Siffran per invånare blir naturligtvis lägre om man slår ut den på en större befolkning än de som faktiskt berörs. I stället vore det rimligt att räkna ut vad alkoholökningen blir för de invånare som är 20 år och uppåt eftersom det endast är dessa som skulle kunna köpa alkohol i samband med gårdsförsäljning. Den reella ökningen av alkoholkonsumtion som lagförslaget skulle innebära är därmed betydligt högre än vad utredningen visar. Därmed anser nämnden att de beräknade negativa effekter som lagförslaget skulle ha på folkhälsan är grovt underskattade.

2. Nämnden anser att provsmakning skulle kunna tillåtas vid alla produktionsställen oavsett tillverkningsvolym och oavsett om produktionen sker med råvara från egen gård, men att kunderna inte ska kunna köpa med sig alkohol för att ta med därifrån. Detta förslag skulle kunna bidra positivt till besökarnas upplevelse på produktionsställena men utan att medföra negativa effekter på folkhälsan.

3. Om förslaget till lagändring skulle gå igenom anser nämnden att det i så fall är det alternativa förslaget som ska tillåtas, dvs. att endast vingårdar och ciderproducenter med egna vinstockar eller fruktträd ska kunna bedriva gårdsförsäljning eftersom detta minskar folkhälsokonsekvensen nämnvärt jämfört med huvudförslaget. Risken att barn och unga exponeras för alkohol minskar ytterligare med det alternativa förslaget, dels eftersom det blir betydligt färre ställen som får bedriva gårdsförsäljning, dels eftersom

Raul Johnson
Bygg- och miljöchef

Datum
2022-04-13

försäljningsställena i praktiken skulle vara belägna på landsbygden eftersom det då krävs att man odlar sina egna råvaror för sin dryckesproduktion.

4. Om huvudförslaget eller det alternativa förslaget skulle gå igenom har nämnden följande synpunkter:

Allmänt

- Det är svårt att ta ställning till förslaget i sin helhet då vi inte vet hur ska vara utformade eller var tillståndsprövningen de facto skulle innebära.
- Om förslaget på lagändring skulle gå igenom anser nämnden att det handlar om en rimlig mängd alkohol som kunderna tillåts köpa, förutsatt att mängden inte blir högre än förslaget.
- Nämnden anser att gårdsförsäljning inte ska ske under tider då Systembolaget normalt sett är stängt. Exempelvis lördagskvällar, söndagar, övriga helgdagar, juldagen, midsommarafton mm eftersom detta kan öka efterfrågan på gårdsförsäljning på ett felaktigt sätt.
- Så som förslaget är utformat finns inget hinder för en tillverkare att producera flera olika alkoholdrycker och erbjuda dessa till försäljning. Om en tillverkare producerar flera olika alkoholdrycker – var går i så fall gränsen för småskalighet? Är det per dryckesslag eller ser man till den totala tillverkningen?
- Nämnden anser att det är i utredningen är otydligt huruvida vinodling och tillverkning behöver ske i samma juridiska person. Hur ska tillståndsmyndigheterna kunna säkerställa att den som odlar egna druvor är ekonomiskt och juridiskt oberoende från storskaliga tillverkare? Kan de sälja flera olika vinsorter på gården om det är flera tillverkare som använder just deras druvor? Hur ska alkoholen transporteras från tillverkaren till gården?
- Begreppet ”gård” är otydligt. Kan exempelvis en restaurang med eller utan serveringstillstånd som tillverkar t ex egen öl i källaren inkluderas i gårdsförsäljning?
- Det behöver tydliggöras vilket utrymme som är lämpligt för försäljningen. I utredningen står att försäljningsstället ska kunna vara beläget utomhus precis som för serveringsställen. Detta stämmer dock inte eftersom serveringsställen åtminstone delvis måste vara inomhus i en lokal (se även 8:15 och 8:16 i alkohollag 2010:1622 där det finns hänvisning till lokal).
- I utredningen står ”På samma sätt som gäller för den som har serveringstillstånd bör den som har gårdsförsäljningstillstånd eller någon av denne utsedd försäljningsansvarig person ha tillsyn över gårdsförsäljningen och vara närvarande under hela den tid då försäljningen äger rum.” Som det ser ut på serveringsställena nu innebär detta att serveringsansvarig måste finnas på plats under den serveringstid restaurangen har öppet, oavsett om alkoholservering sker eller ej. (Förutsatt att tillståndshavaren har meddelat kommunen att tillståndet inte används just då.) Ska det vara samma krav vid

Raul Johnson
Bygg- och miljöchef

Datum
2022-04-13

gårdsförsäljning? Och vad menas med närvarande – på själva serveringsytan eller bara på ”gården”?

- Det behöver tydliggöras huruvida det ska vara möjligt att även köpa andra varor där, t ex glas, böcker mm eller om det är förvaringsförbud så som i vanliga butiker.
- Nämnden kan inte se att det finns förslag på åldersgräns för studiebesöket/föreläsningen. Det vore rimligt om 20-årsgräns fanns även där så att minderåriga inte riskeras att exponeras för alkoholdrycker eller för marknadsföring av dessa.
- Det behöver förtydligas att deltagarna inte ska kunna gå på flera studiebesök/föreläsningar i rad så att de därmed inte heller kan handla mer än en alkoholoranson.
- Om utländska besökare ska kunna nyttja gårdsförsäljningen bör det rimligen ställas krav på att studiebesök/föreläsning även ska hållas på andra språk.
- Det behöver förtydligas hur tillsyn av dessa evenemang ska göras. Hur ska tillsynsmyndigheten t ex följa upp att marknadsföring vid studiebesök/föreläsning följer regelverket?
- Nämnden undrar hur tillsynsmyndigheten ska kunna bedriva tillsyn om denne inte vet när tillsynen behöver ske. Ska det vara anmälningskrav, dvs. att tillståndshavaren anmäler alla besök till tillsynsmyndigheten på samma sätt som dagens tillståndshavare exempelvis anmäler datum för provningar? Att anmäla sådana tillfällen till tillsynsmyndigheten befarar vi kan bli en administrativ börda för tillståndshavarna.
- Det behöver tydliggöras vad som ska ingå i tillsynsuppdraget och hur ofta tillsyn ska ske. Man behöver här även skilja på så kallad inre och yttre tillsyn. Lämpligen ska båda tillsynsformerna utföras årligen.
- Nämnden anser att det vore rimligt att ställa krav på att kontrollköp ska göras på försäljningsställena, på samma sätt som kontrollköp idag görs på Systembolaget.
- Nämnden bedömer att den positiva spridningseffekten som utredningen visar på är överdriven.
- Om lagändringen går igenom är det viktigt att Folkhälsomyndigheten får full kostnadstäckning för uppdraget.

Raul Johnson
Bygg- och miljöchef

Datum
2022-04-13

Ytterligare synpunkter och befarad problematik

- Normaltiden för utskänkning är enligt alkohollagen mellan klockan 11.00 – 01.00. I utredningen föreslås att normal utskänkningstid för gårdsförsäljning skulle vara klockan 10.00 – 20.00. För de tillverkningsställen där det skulle kunna bli aktuellt med både gårdsförsäljning och provsmaknings- eller serveringstillstånd blir det problematiskt med olika start- respektive sluttider. Det blir svårt för en tillståndsmyndighet att kunna säkerställa att tillståndshavaren följer serveringstiderna. Det finns även risk för att tillståndshavaren omedvetet serverar eller säljer alkohol utanför ramen för serveringstillståndet om tillstånden har olika start- och sluttider. Det blir även problematiskt om provsmaknings-/serveringstillstånd och gårdsförsäljning ska ske i samma lokal, bland annat med tanke på förvaringsförbudet.
- Nämnden anser att prissättningen bör vara samma eller högre än priserna för dryckerna hos Systembolaget. På så vis kan de risker och skadeeffekter som gårdsförsäljningen medför stävas något. Dessutom är det väldigt svårt för oss att kunna avgöra vad "självkostnadspris + skäligt påslag" de facto innebär. Vi tror att bedömningen på denna punkt kan komma att variera i landets kommuner och vi anser därmed att det inte är lämpligt att kommunen är tillstånds- eller tillsynsmyndighet gällande gårdsförsäljning.
- Det behöver tydliggöras vad som är ett rimligt pris på studiebesök/föreläsning. Det är svårt för kommunen att göra en sådan bedömning och bedömningen behöver vara lika i landet. Vi tror att bedömningen på denna punkt kan komma att variera i landets kommuner och vi anser därmed att det inte är lämpligt att kommunen är tillstånds- eller tillsynsmyndighet gällande gårdsförsäljning.
- Det behöver tydliggöras hur lång tid som visstidstillstånden ska gälla. Är det alltid maxgräns som gäller eller kan tillståndsmyndigheten göra en bedömning om t ex provotillstånd för en kortare tidsperiod? Vad ska myndigheten i så fall väga in i sin bedömning? Nämnden tror att bedömningen på denna punkt kan komma att variera i landets kommuner och vi anser därmed att det inte är lämpligt att kommunen är tillstånds- eller tillsynsmyndighet gällande gårdsförsäljning.
- Kommunerna har idag inte kunskap att kunna bedöma vad som ger karaktär på drycken (den karaktärsgivande delen). Räcker det t ex vid mjödtillverkning att de har egna bin (tillverkar egen honung) eller att de odlar egna kryddor för smaksättningen? Vad gäller vid öltillverkning och sprittillverkning? Nämnden tror att bedömningen på denna punkt kan komma att variera i landets kommuner och vi anser därmed att det inte är lämpligt att kommunen är tillstånds- eller tillsynsmyndighet gällande gårdsförsäljning.
- Det behöver tydliggöras hur tillståndsmyndigheten ska kunna veta vilken volym som tillverkarna producerar. Vad händer om de plötsligt överskrider det? Och hur märker myndigheten i så fall att de gör det? Vilken kontrollfunktion ska myndigheten ha och vilka verktyg ska finnas för det? Nämnden ser hellre att det finns en statlig kontroll för detta kopplad till Skatteverket. Vi tror att bedömningen på denna punkt kan komma att

Raul Johnson
Bygg- och miljöchef

Datum
2022-04-13

variera i landets kommuner och vi anser därmed att det inte är lämpligt att kommunen är tillstånds- eller tillsynsmyndighet gällande gårdsförsäljning.

•I utredningen står ”Förslagen innebär att kommunerna får utökade uppgifter i fråga om tillståndshantering och tillsyn. Dessa uppgifter ska dock fullt ut finansieras genom avgifter som betalas av den som avser att bedriva gårdsförsäljning.”

”Även om förslaget är finansierat med fullkostnadstäckning för kommunerna, är det rimligt att undersöka vad kostnaden skulle vara för kommunerna för att kvantifiera förslaget. Detta görs i avsnittet om konsekvenserna för dryckestillverkarna och skattas till 3 000 kronor per tillstånd och 1 500 kronor för tillsyn, och förutsätter att de flesta dryckestillverkarna redan har någon form av tillståndsbelagd verksamhet vilket bör underlätta tillståndsprovningen avseende gårdsförsäljning.”

Av utredningen framgår att ansökan till stor del kommer att se ut som den vid dagens tillståndsprovningar. Vissa delar går bort, t ex bedömning av kök och matutbud, medan andra tillkommer så som att ta in och granska sökandens produktionssiffror och att göra en bedömning av vad som ger drycken karaktär. Det bör därmed bli en relativt hög ansökningsavgift. Därtill blir det en årlig avgift som rimligen inkluderar både inre och yttre tillsyn. Både våra ansöknings- och tillsynsavgifter är idag mycket högre än de siffror som utredningen uppger. Vi har svårt att se att dessa summor skulle täcka allt arbete som behöver göras, och som framgår utav utredningen ska vi ha full kostnadstäckning. Vi instämmer inte i att de flesta som kan bli aktuella för gårdsförsäljning redan har serverings- eller provsmakningstillstånd idag.

Nämnden ser inte att det är möjligt för en kommun att hantera vare sig tillståndsgivning eller tillsyn med dessa låga avgifter. Om tillståndsgivning och tillståndsprovning för gårdsförsäljning ska ligga på respektive kommun kommer avgifterna att fördyras. Vi befarar även att det blir en hög insats för bolagen för en period som kanske bara blir tillfällig i och med att lagändringen föreslås ha en provotid.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis anser nämnden att lagförslaget inte är förenligt med den svenska alkoholpolitiken. Om förslaget ändå skulle gå igenom anser vi att det inte är lämpligt att kommunen är tillstånds- och tillsynsmyndighet för gårdsförsäljning. Det bör i stället ligga på en nationell myndighet för att möjliggöra att det görs lika bedömningar inom landet. Om detta skulle bli aktuellt bör även tillståndsgivning och tillsyn av nuvarande provsmakningstillstånd överföras till dit så att dessa hanteras av samma myndighet.

Raul Johnson
Bygg- och miljöchef
026-831 13
raul.johnson@alvkarleby.se

§ 65 Remiss gällande En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning

Diariennr
Bom2022-86

Beslut

Samhällsbyggnadsnämnden beslutar anta yttrandet till remissen som sitt eget.

Reservationer och särskilda uttalanden

Paul Wisén (C) reserverar sig mot beslutet och lämnar in en skriftlig reservation.

Sammanfattning av ärendet

Samhällsbyggnadsnämnden i Älvkarleby kommun anser att förslaget på lagändring inte är förenligt med nuvarande alkoholpolitik. Då alkoholpolitisk hänsyn ställs mot företagsekonomisk eller näringspolitisk hänsyn, vilket görs i detta fall, ska den alkoholpolitiska hänsynen ha företräde. Utredningen visar på att lagförslaget skulle innebära ökad tillgänglighet och alkoholkonsumtion samt *"medföra negativa effekter på barn och unga som man inte kan bortse från"*.

Nämnden anser i stället att provsmakning skulle kunna tillåtas vid alla produktionsställen oavsett tillverkningsvolym och oavsett om produktionen sker med råvara från egen gård, men att kunderna inte ska kunna köpa med sig alkohol för att ta med därifrån. Detta skulle kunna bidra positivt till besökarnas upplevelse på produktionsställena men utan att medföra negativa effekter på folkhälsan.

Om förslaget till lagändring i enlighet med utskickat betänkande trots detta skulle gå igenom anser nämnden att det i så fall är det alternativa förslaget som ska tillåtas, dvs. att endast vingårdar och ciderproducenter med egna vinstockar eller fruktträd ska kunna bedriva gårdsförsäljning då detta minskar folkhälsokonsekvensen nämnvärt jämfört med huvudförslaget. Risken att barn och unga exponeras för alkohol minskar ytterligare med det alternativa förslaget, dels eftersom det blir betydligt färre ställen som får bedriva gårdsförsäljning, dels eftersom försäljningsställena i praktiken skulle vara belägna på landsbygden då det krävs att man odlar sina egna råvaror för sin dryckesproduktion.

Vidare anser nämnden att tillståndsprövning och tillsyn vid eventuell gårdsförsäljning inte ska ligga på kommunal nivå eftersom risken då är stor för bedömningsskillnader runt om i landet. Nämnden kan inte heller se att det är möjligt för kommunerna att hantera vare sig tillståndsgivning eller tillsyn med hänvisning till de låga självkostnadsavgifter som utredningen föreslår.

Beslutsunderlag

- Missiv daterad den 13 april 2022
- Tjänsteskrivelse daterad den 13 april 2022

Beslutet lämnas till

- Socialdepartementet

Ordförandens signatur	Justerarens signatur	Justerarens signatur	Utdragsbestyrkande
--------------------------	-------------------------	-------------------------	--------------------

2022-05-09

Motiveringen till Centerns reservation är att remissen är ställd från Regeringen till Kommunen i sin helhet, inte i synnerhet till alkoholhandläggarna. Svaret från nämnden bör återspegla kommunens intressen i sin helhet och vi anser inte svaret gör det. Vidare verkar svaret av allt att döma peka på att gårdsförsäljning skulle öka alkoholkonsumtionen och påverka barn och unga trots att det finns annan information som istället visar att ett ökat utbud minskar den totala konsumtionen genom att fokus flyttas från alkoholen i sig till hantverket, smak och kvalitet. Centern kan inte anta svaret som sig eget och därför inte heller nämnden svar.

Med vänliga hälsningar

Paul Wisén
Centerpartiet Älvkarleby

Tel: 070 - 516 41 00
Epost: paul.wisen@centerpartiet.se
www.centerpartiet.se

Med jordnära visioner skapar Centerpartiet
en grön och trygg vardag där vi ger kraft åt varje människa.

Ordförandens signatur	Justerarens signatur	Justerarens signatur	Utdragsbestyrkande
--------------------------	-------------------------	-------------------------	--------------------